

Η Αριστερά και ο μαρξισμός

του Γιάννη Μηλιού¹

1. Η Αριστερά ως αμφισβήτηση του καπιταλισμού

Η Αριστερά μπορεί να οριστεί με πολλούς τρόπους: Σε αναφορά με την ιστορία της, το στελεχικό δυναμικό της, τον κόσμο των οπαδών και ψηφοφόρων της, τους μαζικούς αγώνες με τους οποίους συνδέεται για την προστασία των δικαιωμάτων και του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων ... Από όλα όσα χαρακτηρίζουν την Αριστερά, ο πλέον έγκυρος τρόπος να την ορίσουμε είναι πάντως η πολιτική στρατηγική της.

Όπως έχω υποστηρίξει και στο παρελθόν, πολιτική στρατηγική της Αριστεράς δεν (μπορεί να) αποτελεί η «καλύτερη διαχείριση» του υπάρχοντος καπιταλιστικού συστήματος, αλλά η έμπρακτη κριτική του, στην προοπτική της ανατροπής του: η εξουσία της εργατικής τάξης και των συμμάχων της, ο σοσιαλισμός και ο κομμουνισμός.

Αντίθετα, η όποια «Αριστερά της διαχείρισης» είναι καταδικασμένη να συγκλίνει με τις κυρίαρχες πολιτικές των κομμάτων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα του κεφαλαίου, δεν είναι παρά η «Αριστερά της ήττας».

2. Η Αριστερά απέναντι στην κυρίαρχη ιδεολογία

Για να μπορέσει η Αριστερά να υπηρετήσει την επαναστατική στρατηγική, πρέπει να είναι ταυτόχρονα η παράταξη της επαναστατικής θεωρίας. Διότι ως πολιτικό και κοινωνικό κίνημα που ορίζεται από την επαγγελία του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού, βρίσκεται αντιμέτωπη με τις «κυρίαρχες ιδέες» που «τσιμεντώνουν» την ταξική κυριαρχία του κεφαλαίου, και τις οποίες συστηματοποιεί η καθημερινή λειτουργία του συστήματος και ιδιαίτερος το καπιταλιστικό κράτος.

Η κριτική του υπάρχοντος, οι εναλλακτικές και ανατρεπτικές ιδέες, αναπαράγονται κατ' αρχάς αυθόρμητα, από την εγγενή αντιφατικότητα της καπιταλιστικής κοινωνίας, δηλαδή από τις αντιστάσεις και τη δράση όσων υφίστανται

¹ Ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Ε.Μ. Πολυτεχνείο και διευθυντής της τριμηνιαίας επιθεώρησης *Θέσεις* (www.theseis.com).

την καπιταλιστική εκμετάλλευση και εξουσία. Εντούτοις, η αμφισβήτηση του υπάρχοντος διαρκώς «απορροφάται» από τις λειτουργίες του κράτους και των Ιδεολογικών Μηχανισμών του, ενσωματώνεται στην κυρίαρχη αστική στρατηγική, δηλαδή στην (ανα)διαμόρφωση του υποτιθέμενου «κοινού συμφέροντος» της κοινωνίας και του έθνους, που διαπλάθει η εξουσία του κεφαλαίου.

Η Αριστερά, για να μπορεί να αμφισβητεί αυτή τη διαδικασία ενσωμάτωσης των αντιστάσεων, για να μπορέσει να αναδείξει το ανατρεπτικό δυναμικό της εργατικής τάξης και της νεολαίας, οφείλει να αναπτύξει τη θεωρητική κριτική προς την καπιταλιστική τάξη πραγμάτων, και να μπολιάσει με την κριτική αυτή τις κοινωνικές αντιστάσεις.

Αναφέρομαι πρωτίστως στη σχέση της Αριστεράς με τη μαρξιστική θεωρία: Τη θεωρία, δηλαδή, που «γείωσε» στο έδαφος μιας επιστημονικής κριτικής πρακτικής τις ιδέες του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού, οι οποίες άρχισαν να αναπτύσσονται πολύ πριν τον Μαρξ, παράλληλα με τις λαϊκές αντιστάσεις στον πρώιμο καπιταλισμό.

Όμως, ο μαρξισμός ουδέποτε υπήρξε μια «μονολιθική» θεωρία. Αυτό που πράγματι υπήρξε (και υπάρχει) είναι διαφορετικά μαρξιστικά ρεύματα, ανάμεσα στα οποία διεξάγεται διαρκώς θεωρητική, ιδεολογική (ή και πολιτική) συζήτηση και αντιπαράθεση. Η εξέλιξη της μαρξιστικής θεωρίας γίνεται μέσα από αυτή την εσωτερική συζήτηση και «σύγκρουση».

Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι η «Αριστερά της διαχείρισης», στη χώρα μας αλλά και παγκοσμίως, έχει εγκαταλείψει οποιαδήποτε επί της ουσίας ενασχόληση με τη μαρξιστική θεωρία. Αντίθετα, η Αριστερά της σοσιαλιστικής-κομμουνιστικής προοπτικής χαρακτηρίζεται ακριβώς από την επίπονη προσπάθεια στήριξης του προγράμματός της στη μαρξιστική θεωρία. Ο προσυνοδριακός διάλογος για το 21^ο Συνέδριο του ΚΚΕ που συνεχίζεται, αλλά και τα κείμενα της Κεντρικής Επιτροπής με τα οποία ξεκίνησε αυτός ο διάλογος τον Ιανουάριο 2021, αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα.